

УДК 025.5:004.738.5]616-036.22:578.834COVID-19](477)"364"
DOI 10.32461/2409-9805.4.2023.294076

Цитування:

Кравець Л. О. Інтернет-представництво бібліотек у період соціальних потрясінь в Україні: тематика контенту. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 69–74.

Kravets L. (2023). Internet Representative Offices of Libraries in the Period of Social Shocks in Ukraine: Theme Of Content. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 69–74 [in Ukrainian].

Кравець Лілія Олександрівна,

аспірантка

Київського національного університету

культури і мистецтв

<https://orcid.org/0000-0001-5631-623X>

liliakra236@gmail.com

ІНТЕРНЕТ-ПРЕДСТАВНИЦТВО БІБЛІОТЕК У ПЕРІОД СОЦІАЛЬНИХ ПОТРЕЯСІНЬ В УКРАЇНІ: ТЕМАТИКА КОНТЕНТУ

Метою статті є висвітлення інтернет-представництва українських бібліотек в умовах карантинних обмежень та воєнного стану, проаналізувати тематику представленого контенту. **Методологічну основу** статті становили інституціональний, системний, структурно-функціональний і соціокомунікаційний підходи. Також застосовано методи аналізу, когнітивний, синтезу, узагальнення та бібліотекознавчий. **Наукова новизна** дослідження полягає в аргументуванні адаптації функціонування українських бібліотек в умовах карантинних обмежень та воєнного стану бібліотеки України, коли вони переорієнтували свою роботу на дистанційну форму та запропонували онлайн-сервіси і електронні продукти, активно започатковували блоги, сторінки у соціальних мережах та створили YouTube-канали. **Висновки.** На сайті, блогах, сторінках соціальних мереж у складний період соціальних потрясінь бібліотеки України висвітлюють як новини бібліотечного життя, так і навчальні, розважальні, інформаційні, краєзнавчі матеріали. Створені бібліографічні, фактографічні, мультимедійні продукти допомагають репрезентувати культурне життя громад, творчі, літературні, культурні здобутки видатних краян та представити якнайкраще надбання України світові. Епідемія, а потім повномасштабна війна поставили українські бібліотеки у ситуацію, коли треба швидко реагувати на нагальні потреби суспільства і робити це переважно за допомогою онлайн-сервісів. Саме це і стало для більшості випробуванням на життєздатність і стійкість, на професіоналізм і затребуваність. У цей час було створено більшість важливих і потрібних ресурсів, започатковано блоги, сторінки у різних соціальних мережах, засновано YouTube-канали, активно впроваджувалися нові інформаційні технології і продукти у бібліотечні процеси. Лише через активний розвиток українські бібліотеки будуть затребуваними та корисними у цифрову епоху.

Ключові слова: бібліотеки України, бібліотечна справа, інформаційне суспільство, контент, цифровізація, сайт бібліотеки, цифровізація.

Kravets Lilia,

PhD student

Kyiv National University of Culture and Arts

INTERNET REPRESENTATIVE OFFICES OF LIBRARIES IN THE PERIOD OF SOCIAL SHOCKS IN UKRAINE: THEME OF CONTENT

The **purpose** of the article is to highlight the online representation of Ukrainian libraries in the conditions of quarantine restrictions and martial law, to analyze the subject of the presented content. The **methodological basis** of the article was institutional, systemic, structural-functional and socio-communication approaches. Analysis, cognitive, synthesis, generalization and librarian methods are also applied. The **scientific novelty** of the study consists in arguing for the adaptation of the functioning of Ukrainian libraries in the conditions of quarantine restrictions and martial law of the library of Ukraine, when they reoriented their work to a remote form and offered online services and electronic products, actively started blogs, pages in social networks and created YouTube channels. **Conclusions.** On the website, blogs, pages of social networks, in a difficult period of social upheavals, the libraries of Ukraine cover both news of library life, as

well as educational, entertainment, information, and local history materials. The bibliographic, factographic, and multimedia products created help to represent the cultural life of communities, creative, literary, and cultural achievements of prominent regions and present the best assets of Ukraine to the world. The epidemic, and then the full-scale war, put Ukrainian libraries in a situation where it is necessary to quickly respond to the urgent needs of society and do it mainly with the help of online services. This is what became for the majority a test of viability and stability, of professionalism and demand. During this time, most of the important and necessary resources were created, blogs, pages were launched in various social networks, YouTube channels were established, and new information technologies and products were actively introduced into library processes. Ukrainian libraries will be in demand and useful only through active development in the digital age.

Keywords: libraries of Ukraine, library affair, information society, content, digitization, library website, digitization.

Актуальність теми дослідження. Сьогодні практично не існує сфери людської діяльності, яка не зазнала б трансформації під впливом новітніх технологій. Саме це значною мірою змінило уявлення, погляди, поведінку, спосіб життя і мислення сучасної людини, поставивши перед нею нові вимоги – оволодіння навичками інформаційної грамотності та інформаційної культури.

Розвиток інформаційних потреб користувачів у контексті нових інформаційних технологій вимагає перетворення бібліотек в інформаційні центри, а інформатизація потребує від бібліотекарів змін у професійному світогляді. Саме бібліотекарі є активними учасниками інтернет-проектів: наповнюють бібліотечні вебсайти актуальною інформацією, створюють електронні каталоги, повнотекстові бази даних, що вимагає систематичного здобуття нових компетентностей, а головне – готовності до навчання.

Використання Інтернету кардинально змінило простір комунікації бібліотек, особливо під час карантину та повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти незалежної України та запровадження воєнного стану. Цифровізація сприяла широкому представництву українських бібліотек в інтернет-просторі та медіапросторі, що потребує підготовки актуального і цікавого контенту, генерування власних електронних ресурсів та безперервного зв'язку зі своїми постійними і потенційними користувачами.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед знайомих учених науково-освітніх шкіл, які заклали теоретико-методологічні основи вивчення діяльності бібліотек в електронному середовищі варто назвати І. Давидову, В. Добровольську, Н. Жадько, В. Загуменну, О. Збанацьку, В. Ільганаєву, Н. Кунанець, О. Мар'їну, Т. Новальську, А. Ржеуського, А. Соляник, Г. Шеваєву.

Теоретико-методологічні та науково-прикладні праці, які висвітлюють роль, значення, перспективи функціонування українських бібліотек в електронному середовищі, зокрема і медіа представлені напрацюваннями таких дослідників, як О. Баркова, О. Василенко, О. Воскобойнікова-

Гузєва, С. Гарагуля, В. Горовий, Т. Гранчак, Л. Дубровіна, М. Закіров, С. Закірова, О. Клименко, Т. Коваль, Й. Костенко, І. Лобузін, К. Лобузїна, О. Онищенко, Ю. Половинчак, В. Попик, О. Сокур, В. Струнгар, Л. Туровська, Т. Ярошенко.

Важливими в аспекті обраної тематики були студії практиків бібліотечної справи (В. Білоус, Я. Бондарчук, Т. Вилегжанїна, Н. Зайко, Т. Колесникова, О. Кузьменко, А. Лупан, О. Матвійчук, В. Пальчук, Г. Пристай, Н. Розколупа, О. Сербін, Т. Сидоренко та багато інших).

У листопаді 2020 р. Керівним комітетом з культури, культурної спадщини та ландшафту (CDCPP) з нагоди 70-річчя Європейської конвенції з прав людини було представлено документ «Manifesto on the Freedom of Expression of Arts and Culture in the Digital Era», який мав на меті наголосити та спонукати держави-члени підтримати і захистити свободу творчого вираження в Європі від різноманітних посягань на це право. Зокрема, у цьому документі підкреслено, що «... у ці тяжкі часи, позначені кризою, викликаною Covid-19, ... важливість мистецтва і культури стає помітнішою, стаючи тим соціальним ресурсом, який утримує людей включеними у суспільне життя, пов'язує один з одним та надихає» (*пер. з англ. Л. К.*) [8].

Виклики карантинних обмежень та військової агресії з боку Російської Федерації потребують детального дослідження тематики контенту українських бібліотек у всесвітній мережі Інтернет відповідно у нових складних умовах повномасштабної війни.

Метою статті є висвітлення інтернет-представництва українських бібліотек в період соціальних потрясінь та аналіз тематики представленого контенту.

Виклад основного матеріалу. Бібліотекарі вже давно усвідомили всі переваги впровадження новітніх інформаційних технологій у всі бібліотечні процеси, а Інтернет – це ідеальне середовище, де можна без зайвих зусиль здійснювати спільні проекти, координувати та об'єднувати свої ресурси, надавати бібліотечні послуги через

впроваджені електронні сервіси тощо.

Найпопулярнішими формами онлайн-спілкування та інформування є: телеконференції, форуми, електронні дошки оголошень. Слід акцентувати, що способи реалізації цих послуг різні, але основна ідея – надання користувачу адекватної та вірної інформації, створення майданчика для обміну ідеями та думками, консультування у режимі реального часу, підбір затребуваної інформації – все це осучаснені традиційні бібліотечні послуги.

Ми погоджуємося з Н. Синиця, що «технології Інтернету не лише надають бібліотекарям нові інструменти для розвитку електронного сервісу, але також забезпечують самих бібліотекарів комунікативними інструментами» [6]. Зрозуміло, що технології не стоять на місці, потребують постійного навчання та осучаснення інтернет-представництва.

До прикладу, Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького м. Миколаєва започаткувала своє інтернет-представництво ще у 1995 р., однією з перших публічних бібліотек України відкривши бібліотечну інтернет-сторінку [3].

Сьогодні сайт цієї бібліотеки [7] має потужний інформаційний масив. Про його популярність свідчить кількість звернень – щороку ця цифра сягає понад 220 тис.

У вересні 2020 р. бібліотека, розуміючи важливість підтримки комунікації зі своїми користувачами під час пандемії Covid-19, запустила оновлену технологічно удосконалену версію сайту. Модернізований сайт став новою віхою у

сучасному бібліотечному обслуговуванні віртуальних користувачів, що особливо важливо виявилось під час пандемії і повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти незалежної України, коли бібліотека перейшла на дистанційне обслуговування, у тому числі і користувачів, які вимушені були покинути свої домівки, рятуючись від щоденних обстрілів міста.

Представлений ресурс є багатофункціональним, швидким, зручним, поєднаним із соціальними медіа, сучасно оформленим. Через сайт Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького користувачі мають змогу відкрити абонемент, скористатися електронним каталогом, замовити потрібну інформацію через електронну доставку документів, отримати консультацію у бібліографа та віртуальній довідковій службі, ознайомитися з новими надходженнями, переглянути бібліотечні новини та анонси заходів, перевірити знання з літератури в онлайн-вікторині та взяти участь у краєзнавчих квестах тощо.

Підкреслимо, що сайт максимально орієнтований на задоволення інформаційних потреб користувачів та насичений дистанційними сервісами. Так, завдяки опції особистого кабінету користувач (рис. 1) [5] має змогу дистанційно переглянути власний формуляр, продовжити термін користування книжками, зробити передзамовлення потрібної літератури, записатися у чергу за книжкою підвищеного читачького попиту (опція «книжковий хіт на замовлення») тощо.

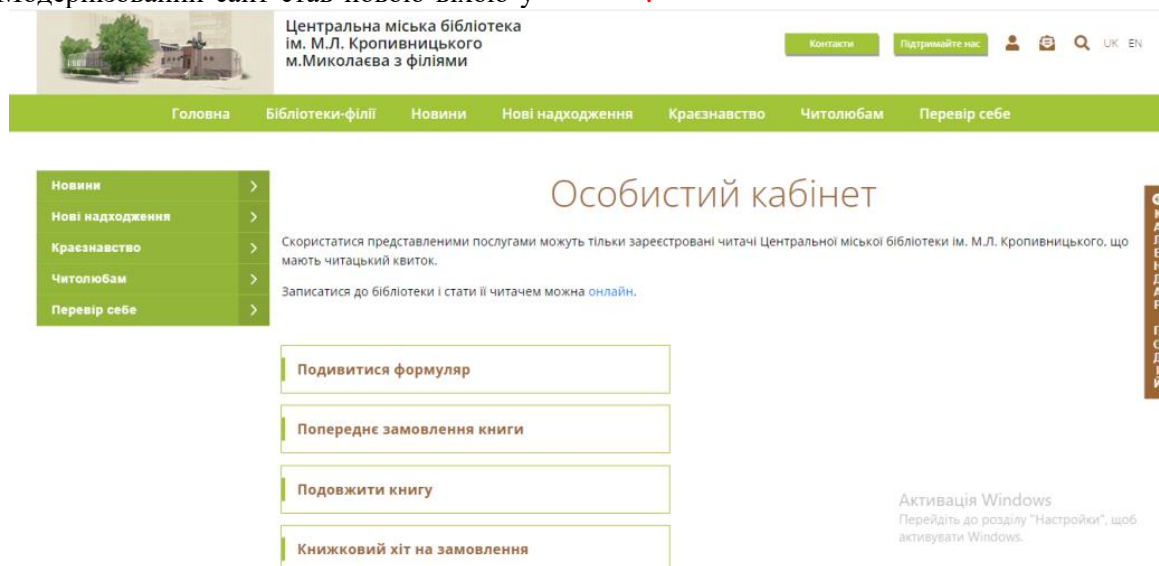

Рис. 1. Особистий кабінет користувача Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького

Серед новацій сайту – започаткування під час повномасштабної війни благодійної онлайн-скриньки, завдяки цьому сервісу допомога може надійти з будь-якої точки світу.

Розроблена і мобільна версія сайту, адже

сьогодні неможливо сучасному користувачу без мобільних застосунків. Також представлено інформацію про бібліотеки-філії, інформацію про які можна відібрати за певним критерієм, послугою, читачьким уподобанням, наявними зручностями

(пандус, велостоянка, коворкінг, музей, виставкова зала, кінозала, пункт збору використаних батарейок тощо). Потрібно звернути увагу, що сьогодні інструментарій онлайн-спілкування бібліотек із користувачами – надзвичайно різноманітний.

На підтримку сучасних тенденцій розвивається і бібліотечне блогерство. Бібліотеки активно включилися в популяризацію своєї діяльності на цих платформах. Першим бібліотечним блогером у Миколаєві стала бібліотека-філія № 18 Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького.

Уже понад десять років поспіль для мешканців Корабельного району цього міста ведеться блог «Курс на Корабельний» (рис. 2) [4]. Цей своєрідний електронний щоденник висвітлює як історичне минуле, так і славне сьогодні району.

Представлені дописи присвячені різним заходам, які проходили у цій бібліотеці:

- година миру «Я обираю мир», присвячено Міжнародному дню Миру (для першокласників ліцею ім. Олега Ольжича м. Миколаїв);

- благодійна акція «Ми єдині – ми за мир в Україні» на підтримку українців, які потерпають від ворога (благодійний фонд #Siobhan_Trust та волонтери з Великої Британії, Франції, України спекли і пригостили піцою відвідувачів і гостей книгозбірні);

- презентації книжок (Анни Ханович та Дмитра Кременя), виставка картин «Мистецькі обрії рідного краю»; за ініціативи громадської організації Вітовське українське товариство було організовано збір ганчір'я для механізованої ремонтної бригади Збройних Сил України тощо.

Наголосимо, що матеріали блогу активно використовуються адміністрацією Корабельного району м. Миколаєва, краєзнавцями, вчителями, школярами, громадськими організаціями.

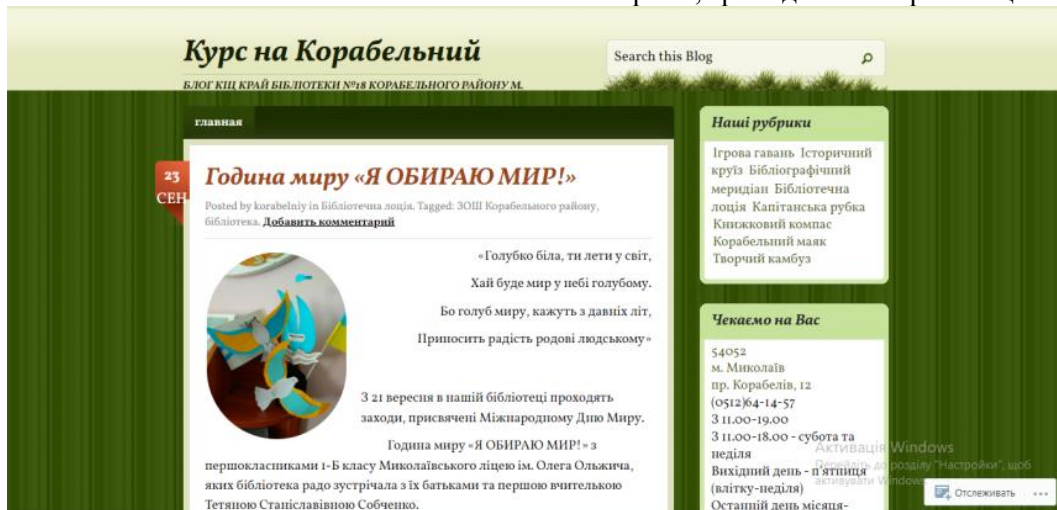

Рис. 2. Блог «Курс на Корабельний» бібліотеки-філії № 18 Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького

Цікавим є аудіоблог Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького «Звуковий силует Миколаєва» (рис. 3) [2]. Цей ресурс започаткований у 2015 р. на допомогу незрячим користувачам. Тут представлено аудіоверсії зустрічей у бібліотеці з видатними крянами: науковцями, освітянами, письменниками, поетами,

музикантами, художниками. За весь час існування блогу тут розміщено понад 260 аудіопублікацій, які згруповані у такі розділи: «Аудіоілюстрації», «Розмови про поезію», «Живе слово поета», «Екологічні аудіоекскурсії», «Місто. Події. Люди», «Гості Миколаєва».

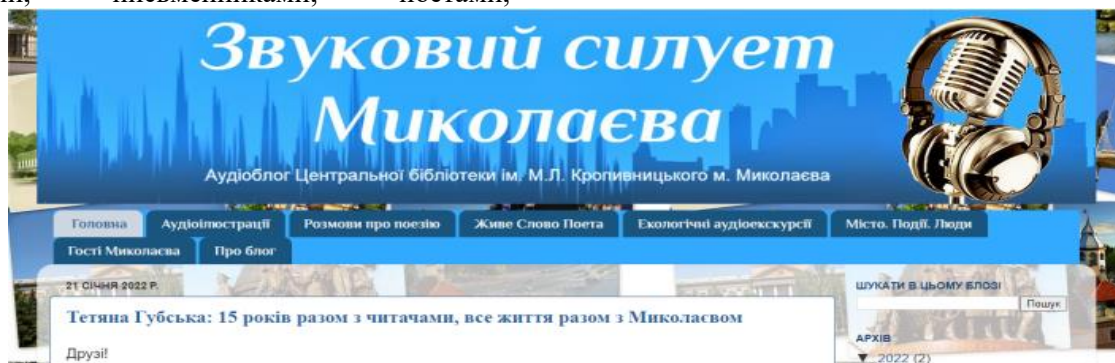

Рис. 3. Аудіоблог «Звуковий силует Миколаєва» Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького

Уже понад десятиліття українські бібліотеки активно використовують соціальні мережі, адже сучасне життя неможливе без онлайн-спілкування, яке стало головним засобом бібліотек із залучення віддалених користувачів. Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького (хештег #гвоябібліотекапоруч) сьогодні має 3,1 тис. підписників у Фейсбуці.

До прикладу, з останніх дописів: до Дня українського козацтва колектив цієї бібліотеки підготував кілька добірок книжок, які допоможуть користувачам поглибити свої знання зі славної козацької доби в історії України; до Дня захисників і захисниць України відбувся майстер-клас «Оберіг для захисника» з виготовлення миколаївськими майстринями оберегів нашим воїнам: патріотичних браслетів, брелоків, ляльок-мотанок із ладанками і молитвами, іграшок, художньо розписаних гілз, а також смаколиків; прохання до всіх миколаївців підтримати петицію про присвоєння почесного звання Героя України (посмертно) відважному воїну Юрію Шарапову, який загинув захищаючи рідну землю і рідне місто. Тобто сторінка бібліотеки у Фейсбуці – це ще один щоденник

про сторінки життя бібліотечного Миколаєва.

Значимо, що окрім офіційного акаунту Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького модерує тематичні сторінки і спільноти, флешбуки, адресовані конкретним користувачьким аудиторіям, до прикладу:

- «Бібліотечна Планета» – промоція дитячого та родинного читання, популяризація багатоматричного дитячої книги;
- «Літакенти від бібліотеки Кропивницького» – знайомить дорослу користувачьку аудиторію з новими літературними іменами, сучасними трендами світової й української літератури;
- «Бібліотечний літературний музей» – майданчик для обговорення історії та сучасного стану літературної Миколаївщини, краєзнавчі культурні події, літературні портрети тощо.

Також користується популярністю у користувачів YouTube-канал (рис. 4) Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького «Бібліотека ім. М. Л. Кропивницького» [1].

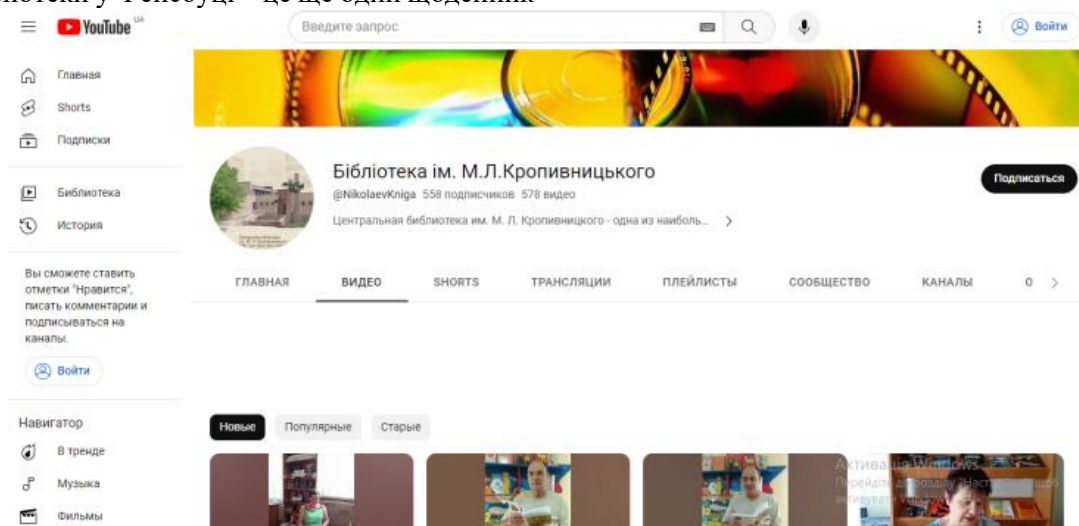

Рис. 4. YouTube-канал «Бібліотека ім. М. Л. Кропивницького» Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького

YouTube-канал має на сьогодні 558 підписників. Тут опубліковано 578 відео зустрічей, звернень та виступів: онлайн марафон «Вірші з війни»; твір на вільну тему «Подяка тату»; Руйнівники міфів-3 (поздоровлення до Дня міста – 2023); Буктрейлер на книгу «Енеїда» Івана Котляревського; Флешмоб «Миколаїв єднає»; Відеопозезія тощо.

Наукова новизна дослідження полягає в аргументуванні адаптації функціонування українських бібліотек в епоху цифровізації та соціальних потрясінь.

Висновки. Отже, на сайті, блогах, сторінках соціальних мереж у складний період соціальних

потрясінь бібліотеки України висвітлюють як новини бібліотечного життя, так і навчальні, розважальні, інформаційні, краєзнавчі матеріали. Створені бібліографічні, фактографічні, мультимедійні продукти допомагають репрезентувати культурне життя громад, творчі, літературні, культурні здобутки видатних краян та представити якнайкраще надбання України світові.

Пандемія, а потім повномасштабна війна поставили українські бібліотеки у ситуацію, коли треба швидко реагувати на нагальні потреби суспільства і робити це переважно за допомогою онлайн-сервісів. Саме це і стало для більшості випробуванням на життєздатність і стійкість, на

професіоналізм і затребуваність. У цей час було створено більшість важливих і потрібних ресурсів, започатковано блоги, сторінки у різних соціальних мережах, засновано YouTube-канали, активно впроваджувалися нові інформаційні

технології і продукти у бібліотечні процеси. Лише через активний розвиток українські бібліотеки будуть затребуваними та корисними у цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Бібліотека ім. М. Л. Кропивницького : YouTube-канал. URL: https://www.youtube.com/channel/UC0y3LE1sYcLQJCwq5F5uRBw?view_as=subscriber (дата звернення: 10.08.2023).
2. Звуковий силует Миколаєва : аудіоблог. URL: <http://zvuk-mykolayiv.blogspot.com/p/blog-page.html> (дата звернення: 12.08.2023).
3. Кубаровська С., Яцкевич Д. Хроніки цифровізації бібліотеки: вершини та підводні течії айсбергу. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2021. № 1 (23). С. 15–17.
4. Курс на Корабельний : блог. URL: <https://korabelniy.wordpress.com/> (дата звернення: 10.08.2023).
5. Особистий кабінет користувача. *Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького : вебсайт*. URL: <http://www.niklib.com/osobistij-kab-net> (дата звернення: 12.08.2023).
6. Синиця Н. М. Інтернет як комунікативний простір для бібліотекарів постійно. *Хмельницький національний університет : вебсайт*. URL: http://lib.khmn.edu.ua/about_library/naukova_robota/konfer/synuzya.htm (дата звернення: 14.08.2023).
7. *Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького : вебсайт*. URL: <http://www.niklib.com/> (дата звернення: 08.08.2023).
8. Manifesto on the Freedom of Expression of Arts and Culture in the Digital Era. URL: <https://rm.coe.int/manifesto-on-the-freedom-of-expression-of-arts-and-culture-in-the-digi/1680a056a2> (дата звернення: 01.09.2023).

References

1. M. L. Kropyvnytskyi Library: YouTube. Retrieved August 10, 2023, from https://www.youtube.com/channel/UC0y3LE1sYcLQJCwq5F5uRBw?view_as=subscriber (дата звернення: 10.08.2023) [in Ukrainian].
2. Sound silhouette of Mykolaiv: audio blog. Retrieved August 12, 2023, from <http://zvuk-mykolayiv.blogspot.com/p/blog-page.html> [in Ukrainian].
3. Kubarovska, S. & Yatskevych, D. (2021). Chronicles of library digitalization: peaks and undercurrents of the iceberg. *Bibliotechnyi forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 1 (23), 15-17. [in Ukrainian].
4. Course on Korabelny: blog. Retrieved August 10, 2023, from <https://korabelniy.wordpress.com/> [in Ukrainian].
5. User's personal account. *M. L. Kropyvnytskyi Central city library: website*. Retrieved August 12, 2023, from <http://www.niklib.com/osobistij-kab-net> [in Ukrainian].
6. Synytsia, N. M. The Internet as a communication space for librarians constantly. *Khmelnitskyi National University: website*. Retrieved August 14, 2023, from http://lib.khmn.edu.ua/about_library/naukova_robota/konfer/synuzya.htm [in Ukrainian].
7. *M. L. Kropyvnytskyi Central city library: website*. Retrieved August 08, 2023, from <http://www.niklib.com/> [in Ukrainian].
8. Manifesto on the Freedom of Expression of Arts and Culture in the Digital Era. Retrieved September 1, 2023, from <https://rm.coe.int/manifesto-on-the-freedom-of-expression-of-arts-and-culture-in-the-digi/1680a056a2> [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.10.2023
Отримано після доопрацювання 14.11.2023
Прийнято до друку 20.11.2023